

N:o 116.

Af Herr **Per Nilsson** från Christianstads län: *Om rättighet för landstingen att upprätta förslag för tillsättandet af folkskoleinspektörer inom de särskilda länen m. m.*

Om folkskoleinspektionen befrämjat folkbildningen, såsom väl får antagas, så bör det icke förgätas, att det var representanten i Bondeståndet Per Sahlström, som vid 1853 års riksdag första gången väckte motion om tillsättande af folkskoleinspektörer. Som motiv för detta förslag anförde motionären: att allmänhetens omdömen om de nya folkskolornas tillstånd och beskaffenhet voro mycket skiljaktiga; att väl å ena sidan erkändes med tacksamhet de välgörande verkningar, som redan mångenstädes visat sig, men å andra sidan hördes också alldeles motsatta åsigt. Man klagade nemligen öfver bristande skicklighet hos lärarne samt likgiltighet och försumlighet hos skolstyrelserna och ansåg derför den nya planen för folkundervisningen förfelad. Om det ock måste erkännas, att tadlet öfver de så nyligen inrättade skolorna icke var fullkomligt grundadt, så kunde man likväl icke förbise angelägenheten deraf, att verkliga förhållandet med dessa skolor blefve utränt och kontroller stadgade till förekommande af den missriktning i deras utveckling, som i annat fall torde uppkomma, och hvarigenom de skulle förlora folkets förtroende. Emedan folkskolan nästan vore undangömd för offentligheten, kunde missbruk der lättare uppstå och rotfästa sig, en omständighet som ytterligare visade behovet af en kontroll eller inspektion öfver denna inrättning.

Ehuru inga andra motskäl framställdes, än att det föreslagna antalet af fyra inspektörer vore allt för ringa, att kostnaderna det oaktadt skulle blifva dryga, och att redan förut tillräcklig uppsigt i skolorna öfvades af presterskapet, blef motionen likväl afslagen både i Stats-Utskottet och inom alla fyra Riksstånden. En motion väcktes i samma syfte vid den derpå följande riksdagen, dervid inspektörernes antal föreslogs till 12 med en öfverinspektör. Äfven denna motion förkastades. Det var först vid tredje riksdagen som förslaget vann framgång. Äfven hos dem, som väckte dessa förslag, uppstod visst

ingen föreställning om att inspektörernas antal skulle öfverstiga länens, och under första inspektionsperioden 1861—1863 inträffade det på mer än ett ställe, att en inspektör förordnades för mer än ett län. Jag anser mig icke bryta mot någon grannlagenhet, då jag här yttrar hvad jag som omdömen från olika håll inhemtat, att frukterna af inspektionsverksamheten inom de länen voro lika stora, då denna verksamhet var anförtrodd åt *en* inspektör, som sedan den blifvit fördelad på *trenne*. Emellertid hafva på biskoparnes och domkapitlens förslag inspektörernas antal numera uppgått till öfver 40-talet. Jag vill ingalunda förneka, att denna tillökning i inspektionspersonalen hittills varit behöflig, men mig förekommer det annars, som bestyren vid tillsynen i folkskolorna skulle för herrar inspektörer förminskats, i den mån skolorna blifvit oftare genomgångna samt skolråd och lärare erhållit förnyade påminnelser om hvad som för dem vore att iakttaga. Annorlunda ställa förhållandena sig, om inspektörerne upprätta seminarier för bildande af småskolelärare, eller sjelfve uppträda som ledare vid undervisningen i folkskolorna; men dessa förhållanden höra till de sällsyntaste undantagen. Det förekommer mig emellertid högst betänkligt, att det i vissa stift tillsättes ända till *sju* inspektörer, hvarigenom all enhet i anordningar och föreskrifter brytes, och äfven det anseende förminskas, som är så behöfligt att bibehålla åt dem, hvilka utöfva någotsomhelst öfverinseende. Lika betänkligt förekommer det mig äfven, att inspektörer väljas utanför det län der de äro bosatte, till och med långt aflägsne från det inspektionsdistrikt, som blifvit dem anvisadt. Detta har allt ifrån folkskoleinspektionens tillkomst varit förhållandet, åtminstone i Blekinge län och äfven i allmänhet i Christianstads. Det behöfver väl ej mer än antydas, att inspektionen förlorar sin väsentligaste betydelse, om den är anförtrodd åt män, som äro boende 12 à 15 mil från närmaste skola i inspektionsdistriktet. Stort bättre är icke förhållandet om inspektören är sjuklig, så att han af denna anledning måste söka ständig tjänstledighet från sin egentliga embetsbefattning, men likväl pröfvas tjenlig att föreslås till inspektör öfver folkskolorna i en främmande provins. Detta har varit fallet i Blekinge län.

I de riksdagsförhandlingar, som föregingo beslutet om folkskoleinspektionen, har jag icke kunnat finna ett enda ord, som angifver, att biskoparne eller domkapitlen skulle till ecklesiastikministern ingifna förslag om hvilka, som ansågos tjenliga att som folkskoleinspektörer förordnas. Likväl är det bekant att sådana förslag icke blott infordras, utan äfven helt och hållet följas. Derigenom har det också kunnat inträffa, att alla inspektörerne, med undantag af två eller tre, varit och äro ecklesiastike tjänstemän. All tillsyn i skolorna kan således sägas vars af ecklesiastik natur och gå ut på att befrämja ecklesiastika ändamål. Ännu är pastorernes inflytande på folkundervisningen så stort, att det väl ginge an att öfverlemna åtminstone någon del af inspektionsbestyret åt andra för folkbildningen nitälskande män. Församlingens pastor är sjelfskrifven ordförande i skolrådet, och det händer kanske ej så sällan att han afgör nära suveränt om undervisningen i skolan. Der denna suveränitet missbrukas, vore det väl af största vigt att ega apell till en fullt opartisk folkskoleinspektör; men huru skall denna opartiskhet

kunna väntas hos en kamrat till församlingens pastor? Det är också en allmän klagan, att religionsundervisningen, eller rättare sagdt katekesutanläsningen, i de allra flesta skolor bedrifves på ett sätt, som är i hög grad menligt för undervisningen i de medborgerliga ämnena. Detta har icke en gång förnekats af prestinspektörerne sjelfve, ehuru de vilja lemna några tröstande förhoppningar om öfvergång till ett bättre förhållande. Jag kan icke dela dessa förhoppningar, så länge det med inspektörernes utväljande och förordnande tillgår som hittills. Något korrektiv måste deremot sökas. Oviss om jag funnit det rätta, vill jag likväl i detta hänseende göra det förslag:

att det åt landstinget i hvarje län uppdrages att föreslå tre för insigter, redbarhet och intresse för folkskolan välkände män, boende inom länet, och att chefen för Ecklesiastik-departementet för högst fem år förordnar en eller, om behofvet i de större länen sådant påkallar, tvänne af dessa att utöfva inspektion i alla inom länet varande folkskolor samt derom årligen afgifva berättelse till landstinget och vid inspektionsperiodens slut till ecklesiastikministern.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1872.

Per Nilsson,
från Christianstads län.

N:o 117.

Af Herr **Sven Andreasson**: *Om ändring i lagens stadganden rörande förvaltning af omyndiges egendom.*

Bland gällande författningar torde knappast vara någon, som påkallar en så skyndsam förändring som den om förvaltning af omyndiges egendom. Att brister uti flera afseenden förefinnas härutinnan, är både känt och erkänt samt så påtagligt, att något ytterligare bevis derpå knappast torde vara behöfligt. Härtill har i synnerhet, enligt mitt förmenande, vår förändrade kreditlagstiftning mycket bidragit samt den under sednare åren rådande osäkerhet i affärsförhållandena, hvarigenom de omyndiges egendom blifvit alltför litet betryggad. Inseende behofvet af förändrade stadganden häraf, har Riksdagen redan den 13 Maj 1869 ingått till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse derom, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till Riksdagen framkomma med förslag